3. युवकांचा विकास

भारत हा तरुणांचा देश म्हणून ओळखला जात असून भारतीय लोकसंख्येच्या 60% पेक्षा जास्त तरुण भारतात असल्यामुळे भारताचे भविष्य हे तरुणांच्या हातात आहे. तरुणांच्या समस्येवर उपाययोजना म्हणून उपक्रम व योजना केंद्र व राज्यसरकारने राबविल्या आहेत तरीही युवकांच्या अनेक समस्या पहायला मिळतात.

1 पार्श्वभूमी :

संयुक्त राष्ट्र संघटनेने 1999 पासून जागतिक युवक दिन 12 ऑगस्ट साजरा करण्यास सुरुवात केली. तर केंद्र सरकारने 1984 यावर्षी निर्णय घेवून 12 जानेवारी 1985 पासून प्रत्येक विवेकानंदाची जयंती राष्ट्रीय युवक दिन म्हणून साजरा करण्याचा निर्णय घेतला. तसेच 12 ऑगस्ट 2010 ते 12 ऑगस्ट 2011 हा कालावधी जागतिक युवक वर्ष म्हणून साजरा केला. तसेच केंद्र सरकारने 12 ते 16 जानेवारी हे पाच दिवस दर वर्षी युवक जनजागृती सप्ता म्हणून साजरा करण्यासाठी सुरुवात केली.

2. युवा वयोगटाबाबत मत मतांतरी

1. संयुक्त राष्ट्र संघटना - 13 ते 24
2. Coman welth संघटना - 15 ते 29
3. राष्ट्रीय युवा धोरण 2003 - 13 ते 35
4. राष्ट्रीय युवा धोरण 2015 - 15 ते 29

3. समस्या :

1 बेरोजगारी,
घर्षणात्मक, छुपी, हंगामी, चक्रीय, तांत्रीक.

प्रशिक्षण देऊन लष्करी क्षेत्राचे आकर्षण निर्माण करणे. युध्द प्रसंग राष्ट्रप्रेम, सहाय्यक सैनिक म्हणून तयार करणे. आणि बेरोजगारीवर मात करणे.

3. नेहरू युवा केंद्र :
केंद्र सरकारने 1972 मध्ये तरूणांना मार्गदर्शन करण्यासाठी नेहरू युवा केंद्र भारतात स्थापन केले. या केंद्राद्वारे युवकांना प्रशिक्षण कौशल्य अधारित प्रशिक्षण व्यावसायासाठी मार्गदर्शन करणे, कर्ज उपलब्ध करून देणे या योजना जाहिर केल्या.

4. राष्ट्रीय सद्भावना योजना :
केंद्र सरकारने युवकांसाठी 1 जून 2005 युवकांच्या कल्याणासाठी विविध योजना राबवण्यासाठी योजना सुरू केल्या. त्यांना प्रशिक्षण, मार्गदर्शन, कौशल्याधिष्टित प्रशिक्षण दिले.

5. युवक कल्याण मंत्रालय :
भारतातील एकूण लोकसंख्या पैकी 33% लोकसंख्या युवकांची आहे. म्हणून भारताला युवकांचे राष्ट्र असे संबोधतात. बाब युवक कल्याणासाठी विविध, योजना, राबवण्यासाठी युवक व कल्याण मंत्रालयाची स्थापना करण्यात आली. युवकांसाठी विविध योजना जाहिर करणे व त्यांची अंमल बजावणी करणे हे कार्य करते.

Date

6. भारतीय क्रिडा प्राधिकर :
राष्ट्रकुट संघटनेमार्फत प्रथम दिल्ली येथे ऑलंपीक स्पर्धेचे आयोजन नंतर वेगवेगळ्या खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी व खेळाडू निर्माण करण्यासाठी याची स्थापना करण्यात आली. 1985 मध्ये स्थापन केली. याचे नामकरण नंतर नेताजी सुभाषचंद्र बोस ऑथिरिटि ऑफ इंडिया असे केले. मुख्य कार्यालय पतियाला (गुजरात) येथे आहे विभागीय कार्यलय बेंगलोर, कलकत्ता, गांधीनगर येथे आहे.

7. मनुष्यबळ विकास मंत्रालय :
तरुणांच्या एकंदरीत भारतातील मानवी संसाधनाच्या सर्वांगीण विकास करण्यासाठी 1985 मध्ये मनुष्यबळ विकास मंत्रालय स्थापन करण्यात आले. हे मंत्रालय भारतात मनुष्यबळ संबंधीत विविध योजना जाहिर करते व त्याची अंमलबजावणी करते.

8. राष्ट्रीय युवा धोरण.
केंद्र सरकारने युवकांच्या विकासासाठी पहिले युवा धोरण 1988 दुसरे 2003 तिसरे 2014 ला जाहिर केले.
• पहिले युवा धोरण : 1988
भारतीय संस्कृतीतील रुढी परंपरा.

• दुसरे युवा धोरण: 2003
लिंग भेद समानता, पर्यावरण,

Page No.
Date

• तिसरे युवा धोरण: २०१४
युवा गट, राष्ट्र उभारणीमध्ये तरुणांचा सहभाग करणे, ध्येयं, कौशल्य विविहित प्रशिक्षण, पर्यावरण, संस्कृती.

१. पुरस्कार :

1) राजीव गांधी खेलरत्न पुरस्कार :
वेगवेगळ्या खेळामध्ये नैपुण्यं मिळवणाऱ्या यश मिळवणाऱ्या खेळाडूंना १९९१ - ९२ पासून सुरवात केली. हा सर्वोच्च पुरस्कार आहे. राजीव गांधी स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्रक व रोख 7.5 लाख हे याचे स्वरूप आहे.

2) अर्जुन पुरस्कार :
१९६१ पासून या पुरस्काराची सुरवात झाली. राष्ट्रपतींच्या हस्ते याचे वितरण केले जाते. राष्ट्रिय क्रिडा दिना दिवस याचे वितरण होते. अर्जुन स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्रक व रोख 5 लाख हे याचे स्वरूप आहे.

3) द्रोणाचार्य पुरस्कार :
हा पुरस्कार मार्गदर्शकाला दिला जातो. १८८५ पासून राष्ट्रीय क्रिडा दिना दिवशी याचे वितरण राष्ट्रपतींच्या हस्ते केले जाते. द्रोणाचार्य स्मृतीचिन्ह, प्रशस्तीपत्रक व रोख 5 लाख हे याचे स्वरूप आहे.

2. व्यसनाधिनता
3 व्यावसायीक शिक्षणाच्या अभाव
4 चंगळवाद
5 शिक्षणातील समस्या
6 नौकरी विषयी समस्या
7 शासकीय धोरणाच्या अंमलबजावणीचा अभाव
8 संघर्ष.

4 उपाययोजना :

1 N.S.S National Services
राष्ट्रीय सेवा योजना
म. गांधीच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त 2 oct 1969 रोजी केंद्र सरकारने N.S.S योजना जाहिर केली. आज भारतात 299 पेक्षा जास्त विद्यापिठामध्ये व हजारो महाविद्यालयात हि योजना राबवली. सामाजिक बांधिलकी, समाजसेव, पर्यावरण जलसंधारण विविध प्रकारच्या कार्याविषयी जनजागृती करून तरूणांना सामाजिक कार्यासाठी प्रेरणा निर्माण करणे व अभ्यासक्रमामध्ये विशिष्ट गुण प्रधान करणे.

2 N.C.C National Caded Crops
राष्ट्रीय छात्र सेना
केंद्र सरकारने 1948 पासून केंद्र सरकारने शाळा व महाविद्यालयात N.C.C. कोर्स सुरू केला. राज्य सरकारणे 5% राखीव जागा तर 5 ते 10% लष्कर जागा राखीव. ठेवण्यात आल्या आहेत. ब्रिद वाक्य एकता आणि अनुशासन असे आहे. मुलांमध्ये एकात्मता निर्माण करण्याबरोबर शिस्तीची सवय लावणे तसेच मुलांमध्ये लष्कराविषयी